

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 02.09.2021 р., протокол №01

НАВЧАННЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта
(шифр і назва спеціальності)

предметної спеціальності 014.01 українська мова і література
(шифр і назва спеціалізації)

освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література,
англійська мова)»
(назва освітньо-професійної програми)

Бердянськ, 2021

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гуренко Ольга Іванівна, професор кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, доктор педагогічних наук, професор

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 17.06.2021 р., протокол №10.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Навчання учнів з особливими освітніми потребами» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01 українська мова і література.

Предметом навчальної дисципліни є теоретико-практичні засади організації інклюзивної освіти у закладах освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Навчання учнів з особливими освітніми потребами» пов'язана з такими дисциплінами «Теорія та методика виховання дітей з вадами мовлення», «Спеціальна дошкільна педагогіка», «Корекційно-реабілітаційні служби та соціально-правове забезпечення», «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» і педагогічна деонтологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Навчання учнів з особливими освітніми потребами» є розкрити теоретико- методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти; сформувати у майбутніх спеціальних психологів готовність до здійснення професійної діяльності в інклюзивному освітньому просторі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Навчання учнів з особливими освітніми потребами» є сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань про теоретико-методологічні, нормативно- правові засади інклюзивної освіти, методіку роботи з дітьми з особливими потребами в інклюзивному закладі освіти; ознайомити з досвідом запровадження інклюзивної освіти в зарубіжних країнах; сформувати вміння використовувати ефективні стратегії взаємодії з різнопрофільними фахівцями та батьками дітей з особливими потребами; розробляти індивідуальну програму розвитку та індивідуальний навчальний план для дітей з особливими освітніми потребами на основі визначення їхніх потреб та нозології; реалізовувати підходи диференційованого викладання та оцінювання навчальних досягнень та розвитку дітей з особливими освітніми потребами; сформувати навички командної роботи при навчанні та вихованні дітей з особливими потребами; виховувати культуру професійної поведінки, спілкування; відповідальність; розвивати емпатійність, педагогічну інтуїцію.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати результати навчання:

Навчання учнів з особливими освітніми потребами	
ЗК 1	Здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).
ЗК 2	Здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціально компетентність).
ЗК 3	Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).
ЗК 4	Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

ПК 1.2	Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти (мова національної меншини України).
ПК 1.7	Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови, теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови і викладання української літератури.
ПК 2.3	Здатність здійснювати інтегроване навчання.
ПК 2.5	Здатність розвивати в учнів критичне мислення.
ПК 3.1	Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності.
ПК 3.2	Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі.
ПК 4.1	Здатність визначати й урахувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.
ПК 4.2	Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, що сприяють розвиткові їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності.
ПК 4.3	Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність.
ПК 4.4	Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.
ПК 5.1	Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.
ПК 5.2	Здатність конструктивно й безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.
ПК 5.3	Здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.
ПК 6.1	Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями в освітньому процесі.
ПК 6.2	Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.
ПК 6.3	Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.
ПК 7.1	Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.
ПК 7.2	Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.
ПК 7.3	Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей, інтересів.
ПК 8.1	Здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'я-збережувальні технології в освітньому процесі.
ПК 8.2	Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.
ПК 9.1	Здатність проєктувати осередки навчання, виховання й розвитку учнів.
ПК 11.2	Здатність організувати різні види й форми навчально-пізнавальної діяльності учнів у мовній і літературній освіті.
ПК 13.2	Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Інклюзивна освіта: проблеми й досвід

Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти та інклюзії. Соціальна та медична моделі порушень розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти.

Інтегроване та інклюзивне навчання в Італії. Рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії). Інклюзивна освіта (досвід Бельгії). Освітня реформа (досвід Голландії). Шведська модель інклюзивної освіти. Варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини).

Тема 2. Інклюзія – стратегія міжнародного та українського законодавства

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти, зокрема, Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Приклади з законодавчо-нормативної бази окремих країн. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про інклюзивний ресурсний центр, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у закладах освіти тощо).

Сучасні стратегії впровадження освітньої інклюзивної практики. Результати моніторингового дослідження стану інклюзивної освіти в Україні. Базові моделі інклюзивної освіти дітей з особливими потребами. Роль інклюзивних ресурсних центрів у впровадженні інклюзивного навчання.

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі

Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна та горизонтальна структура; спеціальні заклади дошкільної та загальної середньої освіти, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.) Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Розгляд і обговорення окремих найпоширеніших контраверсійних питань у навчанні дітей з особливими потребами.

Тема 4. Батьки та інклюзія. Співробітництво – основа роботи з батьками

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітнє середовище. Батьки – як члени навчальних команд. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Завдання батьків як членів навчальної команди. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Обмін конструктивною інформацією. Допомога громадських організацій та соціальних служб. Батьки – активні учасники шкільної громади. Волонтерство та адвокатство батьків.

Корекційно-розвиваткова робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Мультидисциплінарна команда та її діяльність в умовах інклюзивного навчального закладу. Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання.

Тема 5. Організація інклюзивного навчання у закладах освіти

Організація інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Курикулум (навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти): визначення та

складові. Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами. Загальноосвітні, спеціальні та корекцій-розвивальні програми, їх адаптація та модифікація. Реалізація курикулуму в освітньому процесі.

Індивідуальна програма розвитку як складова курикулуму. Необхідність використання індивідуальної програми розвитку у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Розробка індивідуальної програми розвитку. Підготовка та вимоги до підписання ІПР. Співпраця з батьками при розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку. Аналіз основних компонентів індивідуальної програми розвитку. Оцінювання навчальних досягнень учнів у інклюзивному класі.

Тема 6. Соціально-педагогічний супровід осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти

Психологічний супровід інклюзивного навчання дітей з особливими потребами за основними напрямками роботи. Комплексний підхід в організації соціально-психолого- педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями. Модель психолого- медико-педагогічного супроводу дитини з психофізичними вадами. Інклюзивне навчання дітей з інтелектуальною недостатністю: особливості організації та змісту. Особливості інклюзивної освіти для дітей з аутизмом.

3. Рекомендована література

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.
2. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [ТоніБут]; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190.
3. Інклюзивна освіта. Посібник для батьків. Досвід Канади: посіб. – К.:Паливода А. В., 2012. – 120 с.
4. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг.ред. Даниленко Л. І. –К.: 2007. –128 с.
5. Інклюзивний ресурсний центр: досвід проекту/ Під заг. ред. Софій Н. З. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
6. Колупаєва А. А., Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 192 с.
7. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 70 с.
8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. / Укладач – Скрипник Т. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 56 с.
9. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред.Софій Н. З. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с.
10. Школа для кожного: посібник / Упорядник: Байда Л. Ю. – К., 2015. – 60 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library (дата звернення 10.08.2020)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 10.08.2020)
3. URL: <http://www.history.org.ua/>
4. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
5. URL: <http://www.encyclopedia.com/>
6. URL: <http://www.historians.in.ua/>

4. Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, вступна бесіда, сторітейлінг, навчальна дискусія, опора на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, навчальні фільми); практичні (вправи, моделювання професійних ситуацій, гейміфікація, дослідження, проектування).

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання.

Усне та письмове опитування, тестовий контроль, самооцінювання, розробка проектів інклюзивних закладів освіти.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	задовільно		E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)